

ገርዳ ራድዮሪፕሹ ብሊና ጋብሲ ሓሶሰይድኔል
*(The Role of Radio in revitalization
of Blin language)*

ዓብዱ መሐመድ

➤ ጋብ ይስቱ ውራ ኒ ናው?

- ❖ ጋብ ኣዳሚንድቀኒር ና ግርጊ መንበሮትል ጀረብደውሲሎም ናድ ፋህምስኻናኹ ዱመንት እንገው ኣላት ግን።
- ❖ ግርጊ መንበሮ ይስቱ ቁናዲ ጅእናዲ ሻማዲ ነዲ ከምተትሶ ፈረው ኣውቐይዲት ሻከኩ። ህምቡንትክ ዓዋዲ፡ ያመምና፡ ሼቻን፡ ፖለቲካ፡ ዕባብድ ላት መንደርትቶ ጀረብደው ናኾርክ ጋብ ፈክድ ሰርገለኩ።
- ❖ ጋብ ላ ገፍድ ኣላት ከደሚሰንሰና ቋልስተው ድኳ ኣከን እና ሀደግሰውሲ ሻከው ና ኣክነድ ኣውኒናርዲ ውሪና ኣዳሚንድቀኒርዲትልድ ሲረላ። በደሮኻ እንሱስልድ ሲደኩሉ። ተለይዶኻ ገቢለትስኻ ገቢልተልድ፡ በልድስኻ በለድልድ ሲደኩሉ።
- ❖ ጋብ ኣውኒናርዲ ውሪናርዲ ሻከስትኻው ኣኽነዲን ዲመክ ሓሶሰይድናዲ ተከውናዲ ጀረበኩ።

ሐሶሰይድና ይስቱ ውራ ዋሲሳኹን?

- ሐሶሰይድና ትካ-ትካትል ጅመኹሮ ህምባኹሲ ኒ ገንጂልድ ጉድና ግን። ወሪ ይኸ ገንጃዲ ጉነዲር ነበክል አኾ ጉና ቂልሶ ህምባኹሲ ጉድሮ ከደመሰና ሃብና ግን። ኒ ገንጂልድ ጉጋኝ ሺሾ አሸሾ ኒክራ ከብተለሉ።
- ይና ጋብ ብሊንሲ ቋልነን፡ 1880ታተል 100 አመራ ደምቢ ድድሮ ግን ይስቶ ቤልእሰውልድሎም ግን። እና ተለይውሲኻ ትካር አሻይርሰና አድንኹሎም፤

1. ብጅኽ እን ጋብሲ ጋበውዱኹ
2. እን ጋብሲ ጋበው ናጋብሲ ና አውኒናርዲ ሻኪሰነኩመሎም
3. እንኩልኩሰንዲ ጠፍሐትዲ እን ጋብሲ ጋበውዱኹ
4. አካን ወሪ ብራ አርእስታኹሊ መደርትና
5. እና ጋብ ነድ አርደቱ እሪ ጋብሲ ና ነፍዕስትና
6. አሪው እና ጋብ ነስ ነፍዕስተውድ ብጅኽ

7. እን ጋባ ኣርደትድ ሰቓና ናጋባኹ

8. እን ጋባ ኣርደትሊ ቋልስታኹ ዕምር መንደርትኒኹ

9. ወረና እና ጋብሲ ነፍዕስትኒኹ

10. እን በለዲትል እና ጋብ ነን ኣዊ ዕልድ ቋልስታኹን

11. ሰለል ግም ደምበርሊ ካሲስኒኹ ውራ ተካኹን

12. እና ጋብ ነን ሳንሰዓ ኣካንሊ ና ኣረርስና

- ብሊና ጋብሲ እና ሀደግሶ ህምበው ትልምድ ኬለብሊ ቱስኖ ታወርነንሎም ናብጅኻነክ እምንድክ ጎቶሎም ሰኻውዲ ህምበውዲ ግን።
- አለመርትክ ንኪትል አኽታሰክ ዲዊሮ ናገርሰነድ ምእክርሲ ተወርኖ ሻኽንኹን። ትክሰነ ተብድኖሉር መታን።

ሊቸር በና

ጋብሲ ሓሳይድኔል ካበው

ሀ. አረርሰኚሰን ገሪውዱሲ (mass media) ነፍዕስትና (ቋልስተውዲ ዋስስተውዲ)

ኒት-ኒቱር ወክትሊ ጋበል ሓሳርሰውዲ ግርሱዲ አሲነኹ ታወርነድ አረርሰኚሰን ገሪውዱ እንድብና ጋባኹዲ ዓዳትኹዲትል ክብ ያ ገርዳ ከመት ድርሻ ሲነ እና ተለየው ሰጃ ደርፍፍሲ ሀደገነኩ።

1. ጋብ ድድኒ ቅራርሊ ህምበውሲ ሓሳይድኔል መጨግዕዖራ አከኩ
2. እን ጋብሲ ነፍዕስትነስ ትንክበኩኸር፡ እን ጋብ ሃገገይጊን ማእረን አከኩኸር
3. እን ጋብ ድድጊን ተንብሀኩኸር ሓዳይስ እን ጋብሲ ነፍዕስተው ዋለየኩኸር
4. እክ እን ጋባ አርደት ንሽቅ ናው ጀረበነውዲ ናው ጨበረነውዲት፡ ናው ፈህምሰናኹ ደርብድ እወነኩኸር አደነኩኸር

ለ. ክቱባንድ ስኩረውሲ ነፍዕስትና (ነብብሰው)

- ግም ጃበርድ ዓዋዲ፡ አድጋም፡ ብጨም (ቆላት)፡ ክማና ጎወሊታኹዲ ና ንሸቅዲ፡ መሱን ጋበውዲ ና ስቀልዲ አሪው ናዲ ሻክስትኻውዲ ቃፍርግኸር ነተፍስግኸር ኒል ዋኒ-ዋነት ግም ደምበርሊ ካሲሳኹ ልዳት ግን። እና ነስ ታወረው ይኸ ክቱብ ኪዳ ሰፈት (standardarized) ሻኹ ስኩስና እንደረድ እና ተለየውሰኸር ፍሪሰነኩ
  1. አሸርጠት ወሪ ካሴት እንሳኸሰኩ (Interview)
  2. ትልማ ላ ክቱብኹድ መታን ገሪ ለንክክ ታወረነኩ።
  3. ጃቢቶ ስኩረው ክቱባን ቋልስትሮ ና ጭንዓባ ብስተኩ።
  4. ገሪ ብጨም (ቆላት) ግም ጃበርዲ ደኩጊን ወሪ ደብተጊን እንድቢቶ (documented) እን ጋብ አርደትዲ አሪውዲሲ ነፍዓሰና ሃበነኩ። እና ክድመት ኒንኻ በለጋኹዲ በለልሰጋኹዲ ግን።

ደካም ኒን ይስቱ ኣረርሰኚሰን ገሪውዱ (mass media) ኒ እኩሊል ክያዋኹድኽር ሰድውሮ ገረሰኩ።

1. እን ጋብ ከለላ እክድ ጋብተው እን ዳበረው ግን ይስተውድ ስውስተኩ
2. እን ከለላ እክድ ጋብተው ጋባ ዓዋዲት ና ክያወውሲክ ኣድሮ ስኩሰንድ እን ጋብዲ ዓዋዲዲ ና ኣርደትዲ ገፍርዲሲ ፈንፈንሰሰናኽር እንጠርሰሰናኽር ሀበኩ።
3. እን ከለላ እክድ ጋብተውድ ኣርደት ፈርናኹልክ ናው ዲዋኹሎም ኣኽነዲን ናል ኣኽታሰክ ጃል የነሰና ሀበኩሎም። (ሲረኹድ ግናቲትዲ ሻሎትዲ)
4. ሜድያ ጋብ ብልብል ጋበገን ግም ግናቲቱኹሲ ሻኽደት ሰድወኩ

ሲኹር በና

ገርዳ ራድዮሪኹ ብሊና ጋብሲ ሓሶሰይድኒል

➤ ብሊና ራድዮሪ ተር ይገር ጃብ ዓዋዲዲ ጋብዲ ና አርደትዲትል እርጋ እጭጉም

- ✓ ሆርያ- ሽቦ ይበልሓል ሽቦ፣ ሓይፈራም ጎበዝ፣ ደበንያለ ዓስከር ደበንያለ፣ ያ ጎቦ ጎቦ፣ ምስርያ ምስርያ ሓርቢ
- ✓ ስስዒት፡ ጎልያ፡ ወሶምያዲ ጨፈራዲ ኒሰናኸር ኮዶ አለለዎዲ - ወያ ንጉሶም፣ ማርያም ጽላሎም፣ ሹም ገደደ፣ አሰና ሰና ሰነት ርአና፣ አ ላለየ ሎባ ናዲ ናት ተከውዲ ገሪው ሀደግስሮ ገረሰኩ።
- ✓ አውሎ - ኒ ተርሲ ካያ ቋልነን "ቅርቅረ ቅርቅ ..... እገለ ኢላ ትሕብረ" ይስተኩ። ትግሬዲ ትግርኛዲሲ በዓርሰው ግን ይስተን ስዳወኩ።
- ✓ ኮልድ ገሪ ደርፍፍድ ሺርድኖ ቀሰብሰው፣ ሲፊኹድኸ ና ግርጊ መንብሮትል ና ጋብሲ ጋበው አርድኖ ገረሰገው ናጋብዲ ዓውዲዲትልድ ገመጭሰነኩ። ህምቡንትክ፣ ናብራ ገድሊ ግን ብዝኾነ ተስፋ ቆረጽግኒ ተቃለሰነኩን። መዓየሸት ንዳል ጀረበኩ።

➤ ራድዮራ ተር ደምቢ

ራድዮራ እርጋ እጭጉምሲ ናትክ እንክሮሎም ገረሰገት ሸንከራ ጀረባኹ አኸላ። ደኣም ገሪኹድክ ልውታ ናዕሰት እና ተለየው ሀደግሰሮ ገረሰኩ።

- ✓ ሆርያ፡ ስስዒት፡ ጎልያ፡ ወሶምያዲ አሪው ፈየግዲሰንዲ ሲሬኹድ አውቂይ ድንጋሐሊ አከውሊ (festival) ብሊን ብልብል ስኩርዶ ትንክብቲ።
- ✓ በላይን ናኮልድ ሺርኖ ናጋብሲ ስዳዋኹድ ጋቢድኖ ወሪ ሸኑርድኖ ገርሰገውድ ሊኳ አኸቲ።
- ✓ ናትናቱር ልትያስ (dialects) ላ ግባርሊ ጩመድሮ እንድባ ብሊናሪ አኸቲ።
- ✓ ልሑማንዲ ተረብና ክቱብኹዲትል ልውታ በሀርኮት ናዕሰቲ
- ✓ ሙዚቆድ ጎበርሰው ጎወሊትዲ ጎሊተንትዲ ሺብዲ ክማናዲሲ ዳበርዶ ታተይቲ።

✓ ራድዮራ አስመራ ራድዮራ አሜሪካ ለጥገና ሲሆን ከዚያ ከደን ህምብው ገሪሹድክ ና ጋብዲ ዓዋዲዲትል ሓሰርሰነሰና ሃብሪነዲን ላኹክ ኒ ህምባኹል ለመለም ይሮ ደቅብ አቲ። እና ኮንፈረንስ እስቲሮ ገረሰዳኹ ጋበል ሓሰርሰና ግን። ገሪው እራሱ ዓዋዲሩሲ ኮልድ ናዕስኖ ና ኮልድ ሺርኖ ዋኑኑ ናከውሲ ተከው ህምብነኩና። ህምቡንትክ አን መንደርታኹ ስዊስትል ፊልም ከደምስቶ እራሱ ዓዋዲሩ ስዳዋኹድ አርሰሮ ገረሱኹ።

ካፈፊሰናዲ ፊናዲ (Conclusion and Recommendation)

- መደት ጃበሪል ገሪ ጋብ ድደት፡ ናበልጃ ሰነጉ ዲወ ዋነት ገሪ ከቱባን ሓበረኩ። ደአም ንኪር መደት ዳበራኹል ጋብ ከለላ እክድ ጋብተው ድድጊን ናክርደትዲ ጋብድ ሓሰርሰው ወጪም እዲኒውዲር መድ ግን። ውረድ እና እዲኒልድ ላጋብ ድደን ገሪ ዓዋዲዲ አፍትሓትዲ ዋኒገውሰና አኸር ግን።
- አረርሰኚሰን ገሪውዱ (mass media) ሲፊኹድኻ ራድዮራ እና ሀደግሶ ህምባኹ ጋርሊ ገርዳ በሀርኮት ሻኸቲ። ከለላ እክድ ጋብተውዲ ድድጊን ጉኢሰውዲ ጋብሲ ሰዳዋኹድ እንኩርቶኸር ሓሰሰይድቶኸር ገርሰረሪ አኸረት ሸንከሪሳኹ አኸላ። አረርሰኚሰን ገሪውዱ (mass media) ስምጥ ከያዋኹ ድኳ ከመን እን ስምጥ ትከያኹሲ በለለጋኹ ኒ አክነድ አሰፍዳኹ አኸላ። አኸነዲንኻ እና ተለያ ፊና ሰኩሰናድ ተመምደኩን።

1. ንድጃብ ተር ዮ ህምበው ረዋዲ ዓቕም ኦሮ ጃብራ ይሮ (ኢንተርኔትድ ካያ አከውስጃ ሳተላይትል ካርዶ)።
2. ቴረብና ከቱቡኹዲ ቁርጣትዲር ዳበርና ብሊና ጋብ ና መሱን ተከሎ ና ጀኸራ ጠፍሕድሮ ገረሰደው አኸውድ ግርስ ሻውሲ ካብና። (ደርብ ወጪምሳኹድ)
3. ሙዚቀድ ጎበርሰውዲ ከለምቡራድ ካያ ጎሊትሰውዲ ጎወሊዲ ሓልየትዲ ብሊነው ከዳ-ሊውታ አካንሊ ደቅብ አርዶ ጅብኒል ናን መቅዕና።
4. ሓለጋት ብሊነው ላ መገለይ ሻኽ ሳብ-ጥሉቅሊ (Online) አኻኹክ ብዶ አርዶሎም ገረሰው ስታታት ግናቲት ክንሰው (ሲረኹድ ከደን መንደርተውድ እቀኣርሲ ካቢሮ) ኢንተርኔትድ ጠላቕና።
5. ንኪትል አኽታስክ ከደምሶ ህምበው ክደምድ እንኩርሰው ብሊና ብጪም (words) እንድባ ሕበርኹል እንኩልኩልሰሰና ሀብና።

ሰርገል ይና ገቢለትድ!

08-09/08/2015